

Переваги адміністративного судочинства як механізму ефективного захисту прав, свобод та інтересів особи

Автор: Берназюк Ян

Організація: Верховний Суд

Видання: Конституціоналіст · 2023

Дата публікації: 2023-09-04

Постійна адреса: <https://constitutionalist.com.ua/perevahy-administratyvnoho-sudochynstva-iak-mekhanizmu-efektyvnoho-zakhystu-prav-svobod-ta-interesiv-osoby/>

Відомості про матеріал

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

ВІДДІЛ ПІДГОТОВКИ СУДДІВ

ДНІПРОВСЬКЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

Семінар для суддів та помічників суддів

окружних та апеляційних адміністративних судів

«Механізми ефективного захисту прав, свобод та інтересів особи в адміністративному судочинстві:
питання правозастосування»

24 серпня 2023 року

Ян БЕРНАЗЮК

суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

Пов'язані поняття

- 1. Адміністративний суд (адміністративна юстиція)
- 2. Публічно-правовий спір
- 3. Юрисдикція, в т.ч. КСУ
- 3. Пуризм
- 4. Зловживання процесуальними правами
- 5. Ефективний суд/ефективний судовий захист
- 6. Суспільні (державні) інтереси, в т.ч. охоронюваний інтерес
- 7. Позов суб'єкта владних повноважень

Пов'язані поняття

- 8. Доктрина *actio popularis* (колективний позов/позов на захист суспільних інтересів)
- 9. Особливості провадження у справах щодо оскарження НПА
- 10. Принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі
- 11. Принцип *jura novit curia* (суд знає закони)

- 12. Особливості суддівського розсуду в адміністративному судочинстві
- 13. Участь прокурора в адміністративному процесі
- 14. Контроль адміністративного суду на виконанням власних рішень
- 15. Доступ до суду
- 16. Жоден суд
- 17. Довіра до суду

Конституція України

- ч. 1 ст. 125
- Судоустрій в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації
- ч. 5 ст. 125
- 3 метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди

Закон України «Про судоустрій і статус суддів»

- ч. 1 ст. 18
- Суди спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення.

Рішення Конституційного Суду України у справі щодо рівноправності сторін під час судового контролю за виконанням судового рішення від 1 березня 2023 року № 2-р(II)/2023

- «Адміністративне судочинство є стрижневим елементом демократичного врядування, а його дієвість – засадничою для будь-якого суспільства, ґрунтованого на правовладді»
- «У юридичних відносинах між особою – з одного боку, і державою (в особі органів державної влади) та іншими органами публічної влади – із другого, особа завжди є слабшою стороною. Саме тому в державі, керованій правовладдям, мають діяти адміністративні суди, метою діяльності яких є захист особи супроти держави».

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятого 16 грудня 1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН

- ст. 2
- кожна держава, яка бере участь у цьому Пакті зобов'язується забезпечити всякій особі, права і свободи якої, визнані в цьому Пакті, порушено, ефективний засіб правового захисту, навіть коли це порушення було вчинене особами, що діяли як особи офіційні

Матеріал 8

- Кодекс адміністративного судочинства України у статті 6 (на відміну від статті 11 ГПК та статі 10 ЦПК) унормовуючи те, що суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права, окремо акцентує увагу на визначенні суті цього принципу «людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави»

- Це також відповідає завданню адміністративного судочинства (стаття 2 КАС України), яким є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Постанова Верховного Суду від 23 грудня 2021 року у справі № 370/2759/18

- Спір, який підлягає розгляду адміністративним судом, - це публічно-правовий спір,
- у якому хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції,
- який виник у зв'язку з виконанням (рішення, дія), неналежним виконанням (рішення, дія) або невиконанням (бездіяльність) такою стороною зазначених функцій,
- вирішення якого безпосередньо не віднесено до юрисдикції інших судів,
- яка, за загальним правилом, встановлюється у суді першої інстанції за заявою однієї із сторін;

Постанова Верховного Суду від 23 грудня 2021 року у справі № 370/2759/18

- 5. такий спір є спором між учасниками публічно-правових відносин і стосується саме цих відносин;
- 6. метою вирішення такого спору є захист прав, свобод та інтересів особи або суспільних інтересів у сфері публічно-правових відносин шляхом впливу в межах закону на належного відповідача;
- 7. такий спір повинен бути реальним (результат вирішення спору безпосередньо впливатиме на ефективний захист особи або суспільного інтересу у конкретних публічно-правових відносин) та існуючим на момент звернення з позовом;
- 8. законом може бути визначено спеціальний порядок вирішення публічно-правового спору або встановлено обмеження стосовно суб'єкта звернення з відповідним позовом за умови наявності альтернативного суб'єкта з повною адміністративною процесуальною правоздатністю.

Постанова Верховного Суду від 28 травня 2021 року у справі № 120/6471/20-а

- Суд переглянув у касаційному порядку адміністративну справу за позовом фізичної особи до відділу державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців Департаменту адміністративних послуг міської ради про визнання протиправним рішення та зобов'язання вчинити дії.
- Суть цієї справи полягає у тому, що державним реєстратором за результатом розгляду заяви позивача про вчинення реєстраційних дій щодо внесення змін до установчих документів було прийнято рішення про зупинення розгляду документів та у подальшому про відмову у державній реєстрації. При цьому відмова державного реєстратора була обґрунтована тим, що позивачем до поданих документів не було додано актів приймання-передачі частки (частини частки) у статутному капіталі товариства. Вважаючи такі дії державного реєстратора протиправними, позивач звернувся до адміністративного суду з позовом.

Постанова Верховного Суду від 28 травня 2021 року у справі № 120/6471/20-а

- На цій підставі Верховний Суд підсумував, що визначальним при розмежуванні юрисдикції спорів з державним реєстратором у подібних правовідносинах, є те, що позивач оскаржує рішення реєстратора, прийняте саме за його (позивача) заявою, а не за заявою третьої особи, через що саме у позивача із державним реєстратором виникли правовідносини, що носять публічно-правовий характер.

- При цьому, якщо суб'єкт владних повноважень порушує права чи законні інтереси, зокрема, фізичної особи, що спричиняє спір саме у сфері публічно-правових відносин, така особа вправі звернутися до суду адміністративної юрисдикції й очікувати судового захисту від цього суду, оскільки саме цей суд є тим судом, юрисдикція якого поширюється на справи в публічно-правових спорах особи приватного права із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішення, дій чи бездіяльності.

Постанова Верховного Суду від 1 лютого 2022 року у справі № 640/18584/20

- Суд врахував положення Закону України «Про судоустрій і статус суддів», яким передбачено, що судова влада реалізується шляхом здійснення правосуддя у рамках відповідних судових процедур (частина перша статті 5); суди спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення (частини перша статті 18). Головними критеріями судової спеціалізації визнається предмет спірних правовідносин і властива для його розгляду процедура. Процесуальними кодексами встановлено неоднакову процедуру судового провадження щодо різних правовідносин.
- Важливо, що мета судового контролю з боку адміністративного суду полягає, зокрема, у виправленні можливої помилки суб'єкта владних повноважень та захистити право відповідної особи (позивач), а також вказати суб'єкту владних повноважень на неможливість вчинення таких помилок у майбутньому та забезпечити принцип правової визначеності для всіх осіб, які потраплятимуть у аналогічні відносини у майбутньому.

Постанова Верховного Суду від 1 лютого 2022 року у справі № 640/18584/20

- Розмежування юрисдикційних повноважень у межах спеціалізації судів підпорядковано гарантіям права кожної людини на ефективний судовий захист.
- Адміністративне судочинство як спеціалізований вид судової діяльності стало тим конституційно і законодавчо закріпленим механізмом, що збільшив можливості людини для здійснення права на судовий захист від протиправних рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень.

Постанова Верховного Суду від 7 липня 2022 року у справі № 280/2030/21

- У провадженні Суду перебувала справа за позовом фізичної особи (реєстратор) до Міністерства юстиції України (Мін'юст, відповідач), треті особи: фізична особа-скаржник, товариство, Державне підприємство «Національні інформаційні системи», про визнання протиправним та скасування наказу.
- У цій справі позивач оскаржував наказ Мін'юсту, яким повністю задоволено скаргу третьої особи на рішення, дії або бездіяльність державного реєстратора та вирішено скасувати рішення позивача, прийняте ним як державним реєстратором, та анулювати йому доступ до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Постанова Верховного Суду від 7 липня 2022 року у справі № 280/2030/21

- У випадку, якщо в одному акті суб'єкта владних повноважень вирішуються одночасно питання у сфері публічно-правових та приватно-правових відносин, адміністративні суди, вирішуючи спір виключно у частині правомірності акта, що стосується публічно-правової сфери, повинні, у першу чергу, надати оцінку дотриманню суб'єктом владних повноважень встановленої процедури прийняття рішення; недотримання такої процедури може бути достатньою підставою для скасування акта в частині, що стосується публічно-правової сфери.

- Водночас, з урахуванням завдання та основних засад адміністративного судочинства, адміністративні суди мають перевірити рішення суб'єкта владних повноважень по суті. Встановлені під час вирішення такого публічно-правового спору обставини можуть мати преюдиційне значення під час розгляду справи у частині, що стосується приватно-правових відносин, у судах цивільної чи господарської юрисдикції.

Постанова Верховного Суду від 1 вересня 2022 року у справі № 520/16518/20

- Суд переглянув у касаційному порядку справу за позовом фізичної особи до Дергачівської районної державної адміністрації Харківської області про визнання незаконним та скасування розпорядження.
- Спірні правовідносини у цій справі виникли у зв'язку з оскарженням позивачем розпорядження Дергачівської РДА, яким було затверджено Детальний план території для визначення можливості розміщення станції технічного обслуговування легкових автомобілів за межами населених пунктів. Позивач в обґрунтування своїх вимог зазначив, що будівництво автомобільних мийок порушує права мешканців сусідніх земельних ділянок, оскільки ця частина населеного пункту не має централізованого водопостачання та водовідведення. З огляду на це, позивач вважав, що у разі побудови автомийки, токсична речовина – вода із агресивними миючими засобами та мастилом, бензином, бітумом, іншими токсичними речовинами, буде скидатись у водоносний шар ґрунту.

Постанова Верховного Суду від 1 вересня 2022 року у справі № 520/16518/20

- Суд дійшов висновку, що позивач у цій справі має право в порядку, передбаченому частиною другою статті 264 КАС, звернутися до адміністративного суду із позовом про визнання протиправним та скасування розпорядження, оскільки спірний нормативно-правий акт впливає на екологічні права та інтереси позивача, а законність цього акта перебуває у сфері контролю саме адміністративних судів.
- Суд також наголосив, що екологічні інтереси громадян можуть захищатися у порядку адміністративного судочинства на підставі частини сьомої статті 41 Конституції України, відповідно до якої використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію та природні якості землі, статті 50 Конституції України – кожен має право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, а також приписів статті 66 Конституції України, згідно з якою ніхто не повинен заподіювати шкоду довкіллю.

Постанова Верховного Суду від 1 вересня 2022 року у справі № 520/2772/2020

- Суд звернув увагу, що процесуальне правонаступництво (перехід всіх процесуальних прав та обов'язків від однієї особи до іншої) під час вирішення публічно-правового спору - це заміна судом шляхом прийняття рішення на будь-якій стадії судового процесу (до моменту відкриття виконавчого провадження) відповідної сторони чи третьої особи на іншу особу, до якої відповідно до закону, іншого акта законодавства перейшли права та обов'язки особи, яка вибула.
- Суд також наголосив, що на відміну від справ, які розглядаються в порядку цивільного (стаття 55 ЦПК) та господарського (стаття 52 ГПК) судочинства, адміністративний суд враховує як матеріальну (майнову) ознаку правонаступництва, так і особливості вирішення публічно-правового спору. Зокрема, у адміністративному судочинстві досить частим є компетенційне (публічне) правонаступництво суб'єкта владних повноважень шляхом передачі відповідних функцій.

Постанова Верховного Суду від 1 вересня 2022 року у справі № 520/2772/2020

- У кожному конкретному випадку для вирішення питання про можливість правонаступництва в адміністративному судочинстві слід аналізувати відповідні фактичні обставини, а також норми процесуального та матеріального права.
- Рішення про заміну сторони (процесуальне правонаступництво) повинно враховувати також обов'язок суду, головним чином, досягнути мети адміністративного судочинства, якою є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення спору у сфері публічно-правових відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Постанова Верховного Суду від 1 вересня 2022 року у справі № 640/3165/22

- У провадженні Суду перебувала справа за позовом фізичної особи до Київської міської державної адміністрації, Департаменту міського благоустрою Виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), Комунального підприємства «Київблагоустрій» Виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) про визнання протиправною бездіяльності, зобов'язання вчинити дії, стягнення моральної шкоди.
- Спірні правовідносини у цій справі виникли у зв'язку з розміщенням невстановленою особою воріт на в'їзді на вулицю у м. Києві, внаслідок чого, за твердженням позивача, грубо порушено його право на свободу пересування, а також створено загрозу для порушення немайнових прав позивача та його сім'ї, зокрема, на безпечне для життя і здоров'я довкілля; такі ворота, як стверджував позивач, розміщені самочинно невідомою особою.

Постанова Верховного Суду від 1 вересня 2022 року у справі № 640/3165/22

- Суд звернув увагу, що необхідність захисту права особи на безпечне навколишнє середовище, яке повинне забезпечуватися, у тому числі, дотриманням законодавства у сфері благоустрою населених пунктів, може бути підставою для звернення такої особи до адміністративного суду із позовом про захист охоронюваного законом інтересу.
- Відповідно до частини другої статті 17 КАС особи, які порушили права і законні інтереси інших осіб, зобов'язані поновити їх, не чекаючи пред'явлення позову. Це положення КАС передбачає презумпцію добросовісності дій та рішень суб'єкта владних повноважень під час виконання своїх функцій та, відповідно, гарантію для суб'єкта приватного права, що у випадку протилежного - вона може з метою захисту своїх прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин ініціювати вирішення такого спору в адміністративному суді.

Постанова Верховного Суду від 13 вересня 2022 року у справі № 320/1167/21

- У провадженні Суду перебувала справа за позовом фізичної особи до Київського міського центру зайнятості про визнання неправомірними дій, стягнення коштів.
- Спірні правовідносини у цій справі виникли у зв'язку з нарахуванням та виплатою центром зайнятості особі допомоги по безробіттю у розмірі, який позивач вважав меншим за той, що гарантований Конституцією та законами України, оскільки для розрахунку розміру цієї допомоги було враховано заробітну плату не за весь період за попереднім місцем роботи позивача.

Постанова Верховного Суду від 13 вересня 2022 року у справі № 320/1167/21

- виходячи з аналізу частини другої статті 9 КАС, суд розглядає адміністративні справи не інакше як за позовною заявою, поданою відповідно до цього Кодексу, в межах позовних вимог. Суд може вийти за

межі позовних вимог, якщо це необхідно для ефективного захисту прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб'єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень. Тобто, адміністративний суд розглядає спір в межах предмету спору та визначеного позивачем способу захисту. Водночас, якщо суд дійде висновку, що обраний позивачем спосіб захисту не є ефективним, то для повного, належного та ефективного захисту порушеного права позивача, суд може вийти за межі заявлених позовних вимог та обрати інший спосіб захисту порушеного права;

- виходячи з аналізу частин першої, четвертої статті 245 КАС, при вирішенні справи по суті суд може задовольнити позов повністю або частково, у тому числі, у випадку, визначеному пунктом 4 частини другої цієї статті, суд може зобов'язати відповідача - суб'єкта владних повноважень прийняти рішення на користь позивача, якщо для його прийняття виконано всі умови, визначені законом, і прийняття такого рішення не передбачає права суб'єкта владних повноважень діяти на власний розсуд. Водночас, якщо під час розгляду справи суд не встановить факту порушення суб'єктом владних повноважень прав (свобод чи інтересів) позивача, то приймає рішення про відмову у задоволенні позову;

Постанова Верховного Суду від 13 вересня 2022 року у справі № 320/1167/21

- Суд, виходячи з положень частини першої статті 124 Конституції України, виконує виключно функцію правосуддя і є органом судової гілки влади, а тому, за загальним правилом, не має право перебирати на себе повноваження, виконання яких покладено законодавством на органи виконавчої влади, до якої відноситься і відповідач у цій справі.
- Виключно за центрами зайнятості закріплені повноваження щодо призначення безробітним особам грошової допомоги по безробіттю, визначення її розміру та можливість перерахунку за певних обставин.
- Тільки після прийняття центром зайнятості конкретного рішення щодо відмови у призначенні допомоги по безробіттю або її перерахунку, якщо безробітним були виконані усі умови, визначені законом, адміністративний суд може прийняти рішення відповідно до частини четвертої статті 245 КАС.

Постанова Верховного Суду від 1 листопада 2022 року у справі № 640/6452/19

- Суд переглянув у касаційному порядку адміністративну справу за позовом Товариства до Головного управління Держпраці у Київській області про визнання протиправною та скасування постанови.
- Спірні правовідносини у цій справі стосувалися визнання протиправною та скасування постанови про накладення штрафу на Товариство за порушення вимог частини третьої статті 24 КЗпП України – працівника допущено до роботи без укладення трудового договору, оформленого наказом чи розпорядженням власника або уповноваженого ним органу, та повідомлення Державної фіскальної служби про прийняття працівника на роботу.

Постанова Верховного Суду від 1 листопада 2022 року у справі № 640/6452/19

- Суд зазначив, що під час оцінки рішень суб'єктів владних повноважень на їх відповідність критеріям, визначеним частиною другою статті 2 КАС, суди повинні уникати надмірного формалізму, а констатуючи порушення відповідачем процедури розгляду справи про накладення на позивача штрафу за порушення законодавства у сфері праці, також перевірити доводи позивача щодо суті виявлених під час проведення інспекційного відвідування порушень законодавства у сфері праці.

- Для ухвалення законного та обґрунтованого рішення суди мають встановити всі обставини справи, що стосуються обсягу та змісту спірних правовідносин і охоплюються предметом доказування, дати правильну юридичну оцінку встановленим обставинам та постановити рішення відповідно до вимог 242 КАС; рішення, ухвалене з порушенням норм процесуального права, що унеможливило встановлення фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення справи та без дослідження належних доказів, не може вважатися законним.

Постанова Верховного Суду від 14 березня 2023 року у справі № 160/26351/21

- Суд визначив, що строки в адміністративному судочинстві носять імперативний характер, але деякі з них не є абсолютними (строк звернення до адміністративного суду, строк на апеляційне чи касаційне оскарження тощо), оскільки у встановлених випадках можуть поновлюватися або продовжуватися судом за заявою учасника справи або за власною ініціативою; пропуск встановленого строку в адміністративному судочинстві, якщо від його впливу залежить реалізація закріпленого за особою суб'єктивного процесуального права, є підставою для настання відповідних процесуальних наслідків, зокрема у вигляді фактичної втрати можливості здійснення такого процесуального права (за винятком регламентованих процесуальним законодавством випадків, коли такий строк може бути поновлений чи продовжений адміністративним судом, якщо він пропущений з поважних причин).

Постанова Верховного Суду від 14 березня 2023 року у справі № 160/26351/21

- Юридична природа строків в адміністративному судочинстві полягає у тому, що вони є
- фундаментальною правовою категорією, оскільки визначають певні моменти, періоди, з настанням та закінченням яких пов'язані конкретні юридичні наслідки;
- мають вагомим практичне значення, що полягає у забезпеченні реалізації принципів правової визначеності та рівності учасників, їх дисциплінованості;
- виступають гарантією своєчасного судового захисту прав та інтересів осіб у публічно-правових спорах.

Постанова Верховного Суду від 1 травня 2023 року у справі № 520/17777/21

- Держпродспоживслужба як суб'єкт владних повноважень наділений Законом України «Про рекламу» та Порядком № 693 функціями контролю за дотриманням законодавства України про рекламу та, відповідно, правом на звернення до адміністративного суду з позовом про примусове стягнення штрафу за порушення законодавства про рекламу якщо такий штраф не було сплачено добровільно.
- Такий спір є публічно-правовим, оскільки виникає за участю суб'єкта владних повноважень, який реалізовує у цих правовідносинах надані йому чинним законодавством владні управлінські функції.

Постанова Верховного Суду від 1 травня 2023 року у справі № 260/2928/21

- Суд розглянув у касаційному порядку справу за позовом Державної служби геології та надр України до Товариства про анулювання спеціального дозволу на користування надрами.
- Позивачем було проведено перевірку Товариства, за результатом якої виявлено низку порушень, зокрема невиконання відповідачем мети спеціального дозволу на користування надрами, а також невиконання програми робіт з видобування корисних копалин.

Постанова Верховного Суду від 1 травня 2023 року у справі № 260/2928/21

- Суб'єкт господарювання звільняється від відповідальності, зокрема, за порушення правил здійснення підприємницької діяльності (від застосування щодо нього адміністративно-господарських санкцій), якщо доведе, що таким суб'єктом вжито усіх залежних від нього заходів для недопущення правопорушення або правопорушення добровільно усунуто до моменту прийняття рішення про притягнення до відповідальності.
- Поняття вини (винності) особи, яка притягається до відповідальності у сфері публічно-правових відносин (спори у яких вирішує адміністративний суд), за загальним правилом, не впливають на оцінку правомірності рішення суб'єкта владних повноважень про притягнення до відповідальності. Конституційна засада судочинства «забезпечення доведеності вини», закріплена у частині другій статті 129 Основного Закону України, головним чином, стосується притягнення фізичних осіб до кримінальної відповідальності та відповідальності за вчинення адміністративного проступку.

Постанова Верховного Суду від 15 травня 2023 року у справі № 380/25725/21

- Суд розглянув у касаційному порядку адміністративну справу за позовом Товариства до Виконавчого комітету міської ради про визнання протиправним та скасування індивідуального акта і відшкодування шкоди, заподіяної його прийняттям.
- Відповідно до встановлених у цій справі обставин Виконком прийняв рішення про демонтаж рекламної конструкції, належної позивачу. У подальшому таке рішення відповідача було визнано протиправним, внаслідок чого Товариство просило стягнути з Виконкому заподіяну шкоду.

Постанова Верховного Суду від 15 травня 2023 року у справі № 380/25725/21

- Оцінка розміру шкоди, заподіяної особі протиправним рішенням суб'єкта владних повноважень, може бути здійснена на підставі будь-яких поданих стороною доказів, що відповідають ознакам належності, допустимості, достовірності та достатності, а завданням суду є надання їм правової оцінки за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на їх безпосередньому, всебічному, повному та об'єктивному дослідженні, а також перевірці з метою встановлення усіх обставин справи та вирішення питань, що входять до предмету доказування.

Висновки

- Мета судового контролю з боку адміністративного суду – це:
- захистити порушене право відповідної особи (позивача),
- виправити можливу помилку суб'єкта владних повноважень,
- вказати суб'єкту владних повноважень на неможливість вчинення такої помилки у майбутньому,
- забезпечити принцип правової визначеності для всіх осіб, які потраплятимуть у аналогічні публічно-правові відносини у майбутньому.

Особливості вирішення публічно-правових спорів, які є зручними для позивача та передбачають деяке відхилення від конституційних принципів рівності та змагальності

- 1. Суб'єкт владних повноважень має право звертатися до адміністративного суду виключно у випадках, визначених Конституцією і законами України.
- 2. Суб'єкт владних повноважень позбавлений права пред'явити зустрічний позов.
- 3. Суб'єкт владних повноважень позбавлений права на зменшення та звільнення від сплати судових витрат.

- 4. Суб'єкт владних повноважень суттєво обмежений у праві на компенсацію понесених судових витрат, у випадку прийняття рішення на користь такого суб'єкта.

Особливості вирішення публічно-правових спорів, які є зручними для позивача та передбачають деяке відхилення від конституційних принципів рівності та змагальності

- 5. Обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на суб'єкта владних повноважень, який, при цьому, не може посилається на докази, які не були покладені в основу такого рішення.
- 6. Неподання суб'єктом владних повноважень відзиву на позов без поважних причин може бути кваліфіковано судом як визнання позову.

Особливості вирішення публічно-правових спорів, які є зручними для позивача та передбачають деяке відхилення від конституційних принципів рівності та змагальності

- 7. Для звернення до адміністративного суду для суб'єкта владних повноважень встановлюється тримісячний строк (інших суб'єктів – шестимісячний строк); незалежно від поважності причин пропуску строку на апеляційне (касаційне) оскарження суд відмовляє у відкритті провадження у разі, якщо відповідна скарга подана після спливу одного року;
- 8. На відміну від положень ст. 264 ЦПК та ст. 237 ГПУ (міститься пряма заборона) ч. 2 ст. 9 КАС передбачає, що суд може вийти за межі позовних вимог, якщо це необхідно для ефективного захисту прав, свобод, інтересів людини і громадянина, інших суб'єктів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

До переваг адмінсуду можна також віднести

- 1. Незначний розмір судового спору.
- 2. Обов'язок суду займати активну позицію, який ґрунтується на принципі офіційного з'ясування всіх обставин у справі.
- 3. Можливість остаточного вирішення спору без необхідності повторного (наступного) звернення до господарського або цивільного суду.
- 4. Спеціальний порядок оскарження нормативно-правових актів.

Використані джерела

- Берназюк Ян. Вирішення адміністративних спорів між суб'єктами владних повноважень // <https://constitutionalist.com.ua/vyrishennia-administratyvnykh-sporiv-mizh-sub-iektamy-vladnykh-povnovazhen>
- Берназюк Ян. Відзив як спеціальний процесуальний документ: особливості адміністративного судочинства // <https://constitutionalist.com.ua/vidzyv-ia-k-spetsialnyj-protseualnyj-dokument-osoblyvosti-administratyvnoho-sudochynstva>
- Берназюк Ян. Межі розгляду адміністративними судами вимог позову, апеляційної чи касаційної скарг в аспекті забезпечення ефективності правосуддя // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2022. – Серія Право. – Випуск 70, С. 272-282. <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/258232/255053>
- Берназюк Ян. Обов'язковість урахування (преюдиційність) судових рішень в адміністративному судочинстві // <https://constitutionalist.com.ua/obov-iazkovist-urakhuvannia-preiudytsijnist-sudovykh-rishen-v-administratyvnomu-sudochynstvi>

- Берназюк Ян. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів (18.05.2023) <https://constitutionalist.com.ua/osoblyvosti-provadhennia-u-spravakh-shchodo-oskarzhennia-normatyvno-pravovykh-aktiv>
- Берназюк Ян. Питання превентивного судового контролю в адміністративному судочинстві в аспекті забезпечення ефективного захисту прав та інтересів особи // Visegrad Journal on Human Rights. 2022, № 2, С. 11-16. https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2022/06/VJHR_2_2022_Last.pdf

Використані джерела

- 7. Берназюк Ян. Презумпція та фікція в адміністративному судочинстві: проблема розмежування понять // <https://constitutionalist.com.ua/prezumptsiia-ta-fiktsiia-v-administratyvnomu-sudochynstvi-problema-rozmezhuвання-poniat>
- 8. Берназюк Ян. Принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі: особливості адміністративного судочинства // <https://constitutionalist.com.ua/pryntsyyp-ofitsijnoho-z-iasuvannia-vsikh-obstavyn-u-spravi-osoblyvosti-administratyvnoho-sudochynstva>
- 9. Берназюк Ян. Принцип процесуальної економії як складова ефективності адміністративного судочинства // Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління expert: Paradigm of law and public administration № 3 (21) – червень 2022 – С. 133-142. <https://maup.com.ua/assets/files/expert/21/10.pdf>
- 10. Берназюк Ян. Співвідношення ефективного способу судового захисту та меж втручання адміністративного суду у дискрецію суб'єктів владних повноважень // <https://constitutionalist.com.ua/spivvidnoshennia-efektyvnoho-sposobu-sudovoho-zakhystu-ta-mezh-vtruchannia-administratyvnoho-sudu-u-dyskretsiiu-sub-iektiv-vladnykh-povnovazhen>
- 11. Берназюк Ян. Суб'єкти захисту суспільного (публічного) інтересу в адміністративному судочинстві // Слово Національної школи суддів України. 2021, № 4 (37), С. 85-96 http://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2021/4_37_2021/Shkola-suddiv4-2021.pdf
- 12. Берназюк Ян. Формалізм та надмірний формалізм: особливості адміністративного судочинства <https://constitutionalist.com.ua/formalizm-ta-nadmirnij-formalizm-osoblyvosti-administratyvnoho-sudochynstva>

Джерела та матеріали

1. Використані джерела. <https://constitutionalist.com.ua/vyrishennia-administratyvnykh-sporiv-mizh-sub-iektamy-vladnykh-povnovazhen>
2. Використані джерела. <https://constitutionalist.com.ua/vidzyv-iak-spetsialnyj-protseuralnyj-dokument-osoblyvosti-administratyvnoho-sudochynstva>
3. Використані джерела. <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/258232/255053>
4. Використані джерела. <https://constitutionalist.com.ua/obov-iazkovist-urakhuvannia-preiudytsijnist-sudovykh-rishen-v-administratyvnomu-sudochynstvi>
5. Використані джерела. <https://constitutionalist.com.ua/osoblyvosti-provadhennia-u-spravakh-shchodo-oskarzhennia-normatyvno-pravovykh-aktiv>
6. Використані джерела. https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2022/06/VJHR_2_2022_Last.pdf
7. Використані джерела. <https://constitutionalist.com.ua/prezumptsiia-ta-fiktsiia-v-administratyvnomu-sudochynstvi-problema-rozmezhuвання-poniat>
8. Використані джерела. <https://constitutionalist.com.ua/pryntsyyp-ofitsijnoho-z-iasuvannia-vsikh-obstavyn-u-spravi-osoblyvosti-administratyvnoho-sudochynstva>
9. Використані джерела. <https://maup.com.ua/assets/files/expert/21/10.pdf>
10. Використані джерела. <https://constitutionalist.com.ua/spivvidnoshennia-efektyvnoho-sposobu-sudovoho-zakhystu-ta-mezh-vtruchannia-administratyvnoho-sudu-u-dyskretsiiu-sub-iektiv-vladnykh-povnovazhen>
11. Використані джерела. http://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2021/4_37_2021/Shkola-suddiv4-2021.pdf

12. Використані джерела.

<https://constitutionalist.com.ua/formalizm-ta-nadmirnyj-formalizm-osoblyvosti-administratyvnoho-sudochynstva>

Файли матеріалу

[Оригінальний файл автора](#)